

กฎหมายอาญาชั้นสูง

โดย

ศ. ณรงค์ ใจหาญ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

[1]

หลักการกำหนดความรับผิดทางอาญาใน ระบบคอมมอนลอว์

- ความเห็นทางตำรา
- ความผิดที่จะกำหนดโทษทางอาญานั้น ต้องมีความร้ายแรง และขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีของประชาชน
- แต่ต่อมา เมื่อสังคมเจริญมากขึ้น การกำหนดความผิดอาญาจึงมีเหตุผลในทางนโยบายของการกำหนดความผิดมากกว่าการรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานศีลธรรม

[2]

การกำหนดโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของไทยและ common law

- มีความแตกต่างกันในระบบกฎหมาย common law กับ ระบบ civil law
- ในระบบ common law แยก เป็น actus reus และ mens rea
- ในระบบ civil law เช่น เยอรมัน ญี่ปุ่น แยก เป็น องค์ประกอบ ความผิด ความชั่ว เจื่อนไขการลงโทษในภาวะวิสัย และเหตุ ยกเว้นโทษเฉพาะตัว
- ในระบบ ฝรั่งเศส แยกเป็น องค์ประกอบ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ

[3]

การแยกโครงสร้างความรับผิด

- เป็นวิธีการแยกระบวนการคิดตามลำดับของการวินิจฉัยความรับผิด
- เหตุแห่งการกำหนด
- ในแนวทฤษฎี เป็นการวิเคราะห์ถึง การกระทำความผิดอาญาว่าจะเริ่มพิจารณาในเรื่องใดก่อน ตามลำดับ
- เป็นต้นว่า มีเจตนากระทำความผิด แต่ไม่มีกระทำเลย จะถือว่าผิดหรือไม่
- หรือว่า มีการกระทำแต่ไม่มีเจตนากระทำเลยจะผิดหรือไม่

[4]

โครงสร้างความรับผิดทางอาญาในคอมมอนลอว์

- แบ่งออกเป็นสองโครงสร้าง
- Actus reus องค์ประกอบภายนอก ซึ่งประกอบด้วย การกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอก และการกระทำนั้น ต้องไม่มีเหตุภายนอกที่จะเป็นเหตุยกเว้นความผิด
- Mens rea องค์ประกอบภายใน ซึ่งหมายถึง ส่วนที่อยู่ในจิตใจผู้กระทำที่จะกระทำผิดในฐานนั้น ไม่ว่าจะเป็เจตนา เจตนาพิเศษ ประมาท ความไม่รู้ข้อเท็จจริง

[5]

Actus reus = External elements

- Those parts of the definition of an offence which do not relate the defendant's state of mind
- Act - commission, omission (the absence of an act) or possession
- Voluntariness = the ability of the defendant to control his and her actions

[6]

บางฐานความผิดแยกระหว่างองค์ประกอบภายนอกกับภายใน ก่อนข้างยาก

- Sexual intercourse is rape only if performed without the consent of the victim
- An appropriation of property is theft only the property belong to another
- Weapon , controlled drug

[7]

Omission งดเว้น

- Duty to act: statutory duty, หน้าที่ตามกฎหมาย
- contractual duty, หน้าที่ตามสัญญา
- Assumption of responsibility : blood relationship, ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต
- Creation of danger: defendant has created a dangerous situation and then failed to prevent a harm occurring as a result เป็นผู้ก่อให้เกิดอันตราย

[8]

Automatism การกระทำที่ปราศจากการควบคุมของจิตใจ

- Lord Denning in Bratty v A-G for Northern Ireland (1963) AC 386,
- An act which is done by the **muscles without any control by the mind**
- Such as a spasm, a reflex action, or a convulsion or an act done by a person who is not conscious of what he is doing such as act done whilst suffering from concussion or whilst sleepwalking. การกระตุกของกล้ามเนื้อ ละเมอ

[9]

Defendant's defence involve three elements

- 1 there was a total destruction of voluntary control มีการกระทำที่ไม่อาจควบคุมได้
- 2. the condition was caused by an external factor มีสาเหตุจากปัจจัยภายนอก
- 3. the defendant was not responsible for his condition. จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบต่อปัจจัยดังกล่าว

[10]

Causation

- “But For” causation ถ้าไม่มี ผลไม่เกิด
- Latin : Causa sine qua non
- Whether ‘but for’ the defendant’s act the result would have happened.
- But for test the jury have used their common sense and general experience of the world and predictability of the way things or people behave.

[11]

Novus actus interveniens doctrine

- Professor Hart and Honorn’e Causation in the law 2 edition Oxford University press 1985, เหตุแทรกแซง
- Distinguish conditions from causes
- การวางเพลิงเป็นเหตุให้คนตาย
- วางเพลิง เป็น cause ต้องมีจุดไฟ เผาเศษหญ้า ให้ติดไฟ
- แต่ผลของการกระทำขึ้นอยู่กับเงื่อนไข (เหตุแทรกแซง) ที่เข้ามาและแตกต่างกันในผล
- Normal or abnormal

[12]

1. Acts by third parties เกิดจากบุคคลที่สาม
2. Medical treatment การรักษาของแพทย์
3. Acts and omission of the victims
เหตุเกิดจากการงดเว้นของผู้เสียหาย
4. Acts of God เหตุสุดวิสัย

[13]

Mens rea: the mental elements องค์ประกอบ
ภายใน

- มาจาก ภาษา Latin – guilty mind
- หลักความรับผิดชอบทางอาญา ต้องมีทั้งการกระทำและเจตนาชั่ว
- Actus non facit reum nisi mens sit rea
- The act does not make a person guilty unless the mind is also guilty

[14]

- Mode of culpability
- England
- Intention :self determined action เจตนา
- Direct intention ประสงค์ต่อผล
- Oblique (foresee) intention ย่อมเล็งเห็นผล
- Knowingly รู้หรือควรรู้ว่าผลจะเกิด
- Recklessness ประมาทโดยได้คิด
- Criminal negligence ประมาทเลินเล่อ

[15]

Recklessness ประมาทโดยรู้ตัว

- Lord Bingham in R v G approved of definition :
- 1. a circumstance when he is aware of a risk that it exists or will exist
- 2. a result when he is aware of a risk that it will occur
- And it is, in the circumstances known to him, unreasonable to take the risk.

[16]

Negligence

- Reasonable person : A negligence act is one which falls below the standards expected of reasonable ordinary prudent person .
- the defendant was acted in a way in which a reasonable person would not.

[17]

Transferred mens rea or transferred malice

- J ยิงไปที่ K แต่กระสุนไปถูก Y ตาย J รับผิดชอบ K
- J ขว้างหินไปที่ K แต่ไปถูกกระจก ไม่เป็น transferred malice เพราะจะต้องเป็น mens rea ที่ตรงกัน
- คดี Pembliton [1874] LR 2CCR 119
- คดี A-G's Ref (No 3 of 1994 [1997] 3WLR 421
- ทูบไปที่ห้องของเพื่อนหญิงที่ห้อง และกระทบต่อทารกในครรภ์ของหญิง ทำให้ลูกที่คลอดออกมาตายภายใน 121วัน จำเลยต้องรับผิดชอบหรือไม่ต่อลูกที่ตาย

[18]

เจตนา โอน กับเจตนาพลาดของไทย เป็นอย่างไร

- ก. ยิ่งไปที่ ข. กระสุนปืน ไม่ถูก ข แต่ถูก ค ตาย
- ก.ยิ่งไปที่ ข. กระสุนปืน ถูก ข.ตาย และถูก ค. ตาย
- ก ยิ่งไปที่ รถยนต์ของ ข. กระสุนปืนถูก รถยนต์ข. และถูกรถยนต์ ค.
- ก.ยิ่งไปที่ รถยนต์ของ ข. กระสุนปืน ถูก ข.ตาย
- ก.ยิ่งไปที่ ข. กระสุนปืน ถูก รถยนต์ ค. เสียหาย

[19]

- USA.
- Purposefully รู้และประสงค์จะให้ผลเกิด
- Knowingly ประสงค์จะให้ผลเกิด
- Recklessly รู้ว่าผลอาจเกิดแต่ไม่ใส่ใจว่าผลจะเกิดจริง
- Negligently ไม่รู้ว่าจะเกิดผล แต่ขาดความระวังเยี่ยงวิญญูชน
- Strict liability กระทำโดยไม่คำนึงถึงว่าเจตนาหรือไม่

[20]

Denial of elements of offences เหตุที่ทำให้ขาดองค์ประกอบในการกระทำความผิด

- Exemption : lack of capacity to comply with the law, infancy and insanity. ขาดความสามารถในการกระทำความผิด
- Insanity: the defendant suffers from a defect of reason caused by a disease of the mind which means they are not aware of what they are doing or not aware that what they are doing is wrong. วิกลจริต

[21]

- Self-defence the defendant uses a reasonable level of force in response to a person who is posing an unjust threat to him or her. ป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

[22]

Denial of actus reus ปฏิเสธการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดภายนอก

- Self-defence and preventing of crime ป้องกันเพื่อป้องกันอาชญากรรม
- Human right and self-defence
- Damaging property
- automatism

[23]

Denial of mens rea ปฏิเสธองค์ประกอบภายใน

- Mistake –must relate to actus rea, need not be reasonable , fact not law ความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงไม่ใช่กฎหมายอาญา
- Intoxication , voluntary or involuntary intoxication มึนเมา

[24]

Justification and Excuse

- Duress- defendant acted reasonably as a result of a threat of death or serious injury.
- Excuse- the defendant was not to blame for causing a harm
- Justification- act is permitted under the law
- Necessity- act was the lesser of two evils

[25]

- See Jonathan Herring Criminal Law , 8 edition, Palgrave Macmillan, 2013
- KD 2013, 623191

[26]

องค์ประกอบของเจตนาของไทยกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบ

- เจตนา หมายถึงอะไร
- เจตนาประสงค์ต่อผล กับ เจตนาเล็งเห็นผล มีความหมายว่าอย่างไร
- การกระทำโดยพลาดเป็นการกระทำโดยมีเจตนาหรือไม่ แตกต่างจากการสำคัญผิดในตัวบุคคลอย่างไร
- ความไม่รู้ข้อเท็จจริง

[27]

เอกสารอ่านเพิ่มเติม

- รายงานวิจัย เรื่อง “กระบวนการสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม” ดำเนินการศึกษาโดย สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ณรงค์ ใจหาญ และคณะผู้วิจัย เสนอต่อ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552
- รายงานวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชั้นพนักงานอัยการ : ศึกษาเปรียบเทียบนานาประเทศ” ณรงค์ ใจหาญ และคณะผู้วิจัย เสนอต่อ สำนักงานอัยการสูงสุด, 2555
- รายงานวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยเพื่อปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา : ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป”
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะผู้วิจัย เสนอต่อ สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2557
- รศ. ดร. ปกป้อง ศรีสันทิต กฎหมายอาญาชั้นสูง โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2561

[28]

ความไม่รู้ ความสำคัญผิดในข้อเท็จจริง และความสำคัญผิด
ในกฎหมายอาญา

- ความหมายของ สำคัญผิด กับความไม่รู้
- ความสำคัญผิด
- ความไม่รู้

[29]

สิ่งที่ปรากฏภายนอก กับสิ่งที่จิตใจผู้กระทำสัมผัส
ไม่ตรงกัน

• สิ่งภายนอก ที่ปรากฏ	• จิตใจ ที่รับรู้
• คนมีชีวิต	• สัตว์ หุ่น
• คนตายแล้ว	• คนมีชีวิต
• เพื่อน	• ศัตรูที่จะมาฆ่า

[30]

กรณีศึกษา

- **1**ยิงคน เข้าใจว่าเป็นสัตว์ร้าย
- **2**ยิงสัตว์ร้ายเข้าใจว่าเป็นคน
- **3**เอาของคนอื่นไป เข้าใจว่าเป็นของเราเอง
- **4**เอาของเราไป เข้าใจว่าเป็นของผู้อื่น
- พยายาม ที่เบ้นไปไม่ได้ โดยแน่แท้

- คนไข้ไม่ยินยอมให้แพทย์ถอนฟัน
- คนไข้ยินยอมให้แพทย์ถอนฟัน
- ปีนไม่มีลูก
- ปีนมีลูก
- ปีนมีลูก
- ปีนไม่มีลูก
- นายดำใช้ปืนพลาสติก ชูให้ตนทำร้ายนายขาว
- นายดำใช้ปืนจริงชูให้ตนทำร้ายนายขาว

แนวคิดทางทฤษฎี

- กรณีสำคัญผิดในข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด
- ขาดเจตนา เพราะขาดส่วนรู้
- กรณีสำคัญผิดในข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้
- ขาดเจตนาหรือขาดความรู้ผิดชอบชั่วดี (ความชั่ว)

[33]

มี 2 ทฤษฎีอธิบายเรื่องนี้

- ทฤษฎีเจตนา กับทฤษฎีความชั่ว
- ทฤษฎีเจตนา เห็นว่า องค์ประกอบส่วนที่ว่าด้วยเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ เป็นองค์ประกอบในทางปฏิเสธขององค์ประกอบความผิด

[34]

- ดังนั้น ส่วนรู้ขององค์ประกอบ จึงต้องประกอบด้วยรู้
ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของ
ความผิด และต้องรู้ว่าไม่มีข้อเท็จจริงที่มีอำนาจทำ
ได้
- ผล คือ การที่เข้าใจว่ามีเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจทำ
ได้ จึงเป็นกรณีเข้าใจว่าไม่ครบองค์ประกอบทาง
ปฏิเสธ จึงไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ

[35]

- ผลก็คือ การสำคัญผิดในข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุที่
ผู้กระทำมีอำนาจทำได้นี้ จึงเป็นความไม่รู้ข้อเท็จจริง
ในทางปฏิเสธ จึงขาดเจตนา
- ดังนั้น หากผู้กระทำสำคัญผิดด้วยความประมาท ผู้
นั้นจะต้องรับผิดชอบฐานประมาทด้วย

[36]

- ทฤษฎีความชั่ว
- มีแนวคิดที่ ความหมายของคำว่ารู้ อันเป็นองค์ประกอบของเจตนา นั้น เป็นการรู้ในข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าไม่มีเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้
- ดังนั้น การที่ผู้กระทำรู้ว่าการกระทำที่ครอบองค์ประกอบภายนอกแล้ว
- แต่เข้าใจว่ามีอำนาจทำได้ ผู้นั้น ถือว่ามีเจตนาแล้ว

[37]

- ดังนั้น การที่ผู้กระทำรู้ว่าการกระทำที่ครอบองค์ประกอบภายนอกแล้ว
- แต่เข้าใจว่ามีอำนาจทำได้ ผู้นั้น ถือว่ามีเจตนาแล้ว
- อย่างไรก็ตามก็ดี ต้องพิจารณาต่อไปว่า จิตใจของผู้กระทำสามารถตำหนิได้หรือไม่

[38]

- ความน่าตำหนิของจิตใจ มีหลักกว่า ผู้กระทำต้องมี
ความสามารถในการรู้ข้อผิดพลาด ในการกระทำของตนหรือไม่
ถ้าไม่รู้ ก็ไม่น่าตำหนิ
- ดังนั้น การที่ผู้กระทำเข้าใจผิดว่า มีข้อเท็จจริงในเหตุที่
ผู้กระทำมีอำนาจทำได้ เท่ากับผู้กระทำเข้าใจว่ามีอำนาจทำได้
- จิตใจของผู้กระทำจึงไม่รู้ข้อผิดพลาดในการกระทำของคน จึงมี
จิตใจที่ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี (เช่นเดียวกับเด็กหรือคนวิกลจริต)

[39]

- จิตใจของผู้กระทำจึงไม่รู้ข้อผิดพลาดในการกระทำของ
คน จึงมีจิตใจที่ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี (เช่นเดียวกับเด็ก
หรือคนวิกลจริต)
- ในกรณีที่ความสำคัญผิดนั้นเกิดขึ้นเพราะดูไม่ดี
- ทฤษฎีนี้เห็นว่า ผู้นั้นต้องรับผิดชอบเพราะสามารถ
หลีกเลี่ยงได้ แต่อาจรับโทษน้อยลงตามสัดส่วน

[40]

สรุป

- ถ้าเป็นความสำคัญผิดในเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้
- ทฤษฎีเจตนา ถือว่า ไม่ต้องรับผิด เพราะขาดเจตนา
- แต่ถ้าความสำคัญผิดเกิดเพราะไม่ดูให้ดี อาจต้องรับผิดฐานประมาท

[41]

ความสำคัญผิดในกฎหมายอาญา

- ความหมาย
- ผลของความสำคัญผิดในกฎหมายอาญากับความรับผิดทางอาญา
- ความแตกต่างระหว่าง ความสำคัญผิดในกฎหมายอาญากับความสำคัญผิดในกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้

[42]

- ความหมาย
- หมายถึง ความสำคัญผิด (ไม่รู้) ว่าการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย
- - ไม่รู้ว่า มีกฎหมายอาญาบัญญัติห้ามการกระทำนั้น
- - ไม่รู้ว่า การกระทำนั้นมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด
- - เข้าใจว่าการกระทำนั้นกฎหมายไม่ห้าม

[43]

กรณีที่ไม่ถือเป็นความสำคัญผิดในกฎหมายอาญา

- ความสำคัญผิดในกฎหมายอื่น เช่น
- กฎหมายแพ่ง
- กฎหมายรัฐธรรมนูญ
- กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- กฎหมายปกครอง

[44]

ผลของความสำคัญผิดในกฎหมายอาญา

- -ม. 64
- แก้วตัวว่า ไม่รู้กฎหมายอาญาเพื่อให้พ้นจากความรับผิดไม่ได้
- ข้อยกเว้น
- ถ้า ศาลเห็นว่า โดยสภาพ และพฤติการณ์ ผู้กระทำ อาจไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด

[45]

- ศาลอนุญาตให้พิสูจน์โดยแสดงหลักฐานต่อศาลและศาลเชื่อว่า
- ผู้กระทำไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติเช่นนั้น
- ผล ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

[46]